

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

84. An in dispensatione subreptio circa unam partem vitiet etiam alteram,
si partes rescripti sint omnino separatæ? Ex quo sequitur, quod si in
eodem rescripto impetret quis dispensationem voti ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

ut dispensatio mandetur executioni, debet prius ab eo, in cuius favorem concessa est, acceptari, vel ab habente speciale mandatum eius. Quam doctrinam circa beneficia docent Felinus *cap. nonnulli, §. sunt, num. 46. de rescriptis*, & alij, & generaliter quantum ad privilegia docet novissime Valquez *loco citato, cap. 1.* Et eadem videtur esse ratio, quod attinet ad dispensationem matrimonij, imò eandem doctrinam in specie nostri casus docuit Salas *tom. de legibus, q. 96. tractat. 14. dispnt. 12. scilicet. 7. numer. 29.* Probatum verò, ut dispensatio est etiam suum sortitur, requiritur acceptari eam ab eo, cui interest, quia dispensatio conceditur in favorem privatae personae, ut licite possit contra legem communem operari, & ita non dandum censetur ei prodesse, quovisque habeat notitiam illius; diverso verò modo loquendum est, cum sit revocatio totius legis statuenteis aliquid impedimentum dirimens, quoad totam Republicam, nam post revocationem talis legis promulgatam debito modo etiam quis contraheret cum mala fide existimans se laborare illo impedimento dirimente, quia necit tale impedimentum esse ablatum per novam illam legem revocatoriam; si tamen habeat animum contrahendi matrimonium eo modo, quo possit, validum matrimonium contrahet; quia tunc valor matrimonij non oritur ex privilegio, quod nullum est concessum in eo casu, sed ex abrogatione legis, quae constituerat impedimentum, quae abrogatio, quia non fit in favorem alicuius privati, sed potius totius Republicae, non requirit scientiam privatam, sed communem, quae sufficienter habetur media promulgatione legitime facta.

7. Nota tamen, quod P. Leone *ubi supra*, limitat suam sententiam in personis coniunctis, & putat, quoad notum propositum, gratias sacrae Penitentiae obtentas à consanguineis, & affinis usque ad quartum gradum, suffragari indigentibus, etiam si absque eorum mandato, & scientia fuerint obtentae. Nam in istis regulariter praesupponitur affectio, & non mercimonium, atque auditas lucrifragum. *Aurb. An mater, vel avia, C. de excusat. 1101.*

8. Idemque existimo dicendum de gratis obtentis ab indigentibus Confessariis vel amicis non levi amore coniunctis, ob rationes superius allatas. Vide Sanchez *de matrimon. lib. 3. disputat. 36. & lib. 8. disputat. 26.*

9. In summa, quando abest mercimonium, & avaritia, existimo à quolibet posse impetrari huiusmodi gratias. Vnicuique enim Deus mandavit de proximo suo. Ita ille.

10. Sed hic discutienda venit illa quaestio, an dispensatio impetrata ab altero, volentium matrimonium inire, vel qui irritum inierunt, profit utriusque, quamvis alter proflus impedimentum, ac dispensationem ignoret. Videtur, quòd non, tum quia dispensatio, cum sit stricti iuris, non extenditur de persona ad personam; tum etiam, quia cum utriusque dispensatio deseruire debeat, nec profit, nisi à tempore scientiae, videtur necessarium, ut utriusque constet.

11. Sed ita distinguendum est, vel impedimentum necessarium afficit utrumque, ut est consanguinitas, & affinitas vel afficit alterum solum, ut est votum castitatis; aut ita commune, ut sit tamen in utroque diversum, ut si uterque castitatem promiserit.

12. Quando impedimentum est prioris generis, factis est dispensationem ab altero obtineri, vel acceptari, ut profit etiam alteri ignorant. Ratio est quia dispensatio ad necessarium connexa extenditur. At dispensatio unius ad contrahendum cum femina, est necessarium annexa dispensationi feminae ad contrahendum cum eo. Et eo ipso quòd alter ex his suam

dispensationem acceptat, sit habilis ad contrahendum cum altero, quòd fieri nequit, nisi uterque habilis sit. Ergo proderit dispensatio illa alteri ignorant. Sic docent Nauarr. *lib. 4. consil. 1. edit. iii. de sponsal. consil. 14. num. 2. & in 2. lib. tit. de rescript. consil. 3. num. 2.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. cap. 3. num. 8.* Sanchez *lib. 2. de matrimon. disputat. 26. num. 6. & alij.*

13. Quando verò impedimentum est posterioris generis, tunc necesse est, ut ille, qui impedimento affectus est, etsi uterque illum acceptet, quamvis absque eius mandato possit impetrari. Ratio est, quia dispensatio directè impetratur habenti impedimentum, nec impetrata uni, impetratur per quandam necessariam consequentiam alteri, sicut contingit in prior casu. Ergo is, qui illa eget, debet eam nosse, & acceptare, & si uterque egeat, uterque, & c. Ita Sanchez *loco citato, num. 7.*

RESOL. LXXXIV.

An in dispensatione subrepto circa unam partem vitiet etiam alteram, si partes rescripti sint omnino separatae?

Ex quo sequitur, quod si in eodem rescripto impetret quis dispensationem voti castitatis, ac peregrinationis Ierosolymitanae; allegata scienter falsa causa circa alterum votum, vera autem circa alterum, non vitietur dispensatio circa utrumque, sed tantum circa illud, in quo causa falsa fuit; secus vero si duplicis impedimenti ad matrimonium contrahendum dispensatio in eodem rescripto obtineatur, ut voti castitatis, & consanguinitatis, & c.

Ex part. 8. tract. 3. Ref. 90.

§. 1. Affirmativè respondet Panormitanus in *cap. super litteris, de rescript.* Sed contrarium est tenendum. Et probatur, quia haec irritatio est in poenam doli, & malitiae; ergo est extendenda ultra casum in eo textu expressum, qui est, quando impetratur unum rescriptum, diversis continens, quorum unum connexionem habet cum altero, quia pertinet ad eandem causam decidendam.

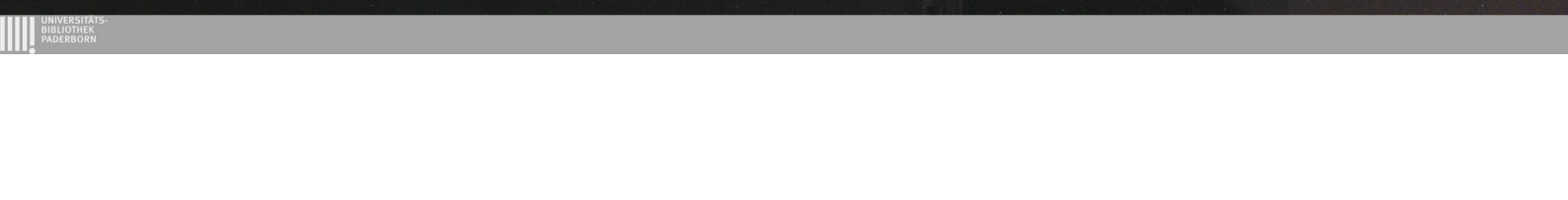
2. Secundò, quia, cum diversae gratiae, absque nulla connexionè, in eodem rescripto conceduntur sunt virtute duo rescripta, ac omnino per accidens, & materialiter unum. Ergo nil confert subreptio circa unam gratiam, ad alterius irritationem.

3. Tertiò quia *cap. si eo tempore, de rescript. in 6.* ubi deciditur, rescriptum ad beneficium, siue cum cura, absque illa obtentum, tacito defectu legitimaetatis ad curatum: cum tamen legitima esset ad simplex, validum esse ad obtinendum beneficium simplex, non verò curatum, hanc nostram opinionem probare videtur: ibi enim sunt diversae gratiae, & omnino separatae, & ad diversos effectus, nimirum altera ad beneficium simplex, altera ad curatum, & ideo subreptio circa unam, non vitiat alteram. Et quamvis Panormitanus in *cap. super litteris, num. 5. de rescript.* Felinus in *cap. sedes, num. 2. eodem tit. Franc. d. cap. si eo tempore, num. 4. Gutierrez quest. Canon. lib. 2. cap. 15. num. 45.* sentiant, intelligi *d. c. si eo tempore*, quando subreptio fuit per ignorantiam: haec tamen expositio est ad libitum, seu gratis facta: nam textus indistinctè loquitur.

4. Ex his sequitur, si in eodem rescripto impetret quis dispensationem voti castitatis, ac peregrinationis Ierosolymitanae, allegata scienter falsa causa circa alterum votum, vera autem circa alterum, non vitietur dispensationem circa utrumque, sed tantum circa illud, in quo causa falsa fuit. Ratio est, quia

Sup. hoc idem fra in Ref. 103. §. Nec deletem.

LIBRARIUS
Omnia
O. III. IV. V
E. III

sunt dispensationes, omnino separatae secus vero, si duplici impedimenti ad matrimonium contrahendum, dispensatio in eodem rescripto obtineretur, ut voti castitatis, & consanguinitatis, nam subreptio dolosa in altero vitabit totam dispensationem, quoniam, cum sit rescriptum ad eandem causam, eundemque finem respiciens, quoad utramque partem censetur profus vnum. Vide Sanchez de matrimonio, lib. 8. disput. 21. num. 71. & 72. cui ego addo Merollam tom. 2. disp. 4. cap. 6. num. 403. & alios penes ipsos.

RESOL. LXXXV.

An subreptio dolosa, ut totum rescriptum vitiet, sufficiat, ut sit circa causam etiam impulsivam? Et quid, si subreptio sit circa causam finalem? Ex p. 8. tr. 3. Ref. 91.

§. 1. Affirmative respondet Syluester verb. Rescriptum, quest. 66. & 7. Corduba in summa, quest. 45. opin. 1. punct. 1. immediate ante 3. rationem, Gutierrez, quest. Canoniar. lib. 2. cap. 15. numer. 134. & ita asserunt, cap. super litteris de rescript. indistincte intelligendum esse siue subreptio dolosa versetur circa causam finalem, vel impulsivam.

2. At ego contrarium sentio, & assero, solam subreptionem circa causam finalem illam vitare, dicendum est, quantumvis malitia, & dolus adit in tacenda veritate, vel exprimenda falsitate solius causae impulsivae totius, vel partis rescripti, nihil ipsius vitari. Et ita intelligitur d. cap. super litteris; quare solum dispensationes, & caetera rescripta censentur, quando, siue ignoranter, siue dolo, est taciturnitas veri, siue expressio falsi in causa finali. Et tunc, si ea subreptio, tacendo verum, siue exprimendo falsum contingat in causa finali totius rescripti, & ita totum rescriptum afficit, vitabit totum, siue per fraudem, siue per ignorantiam contingat.

3. Et ideo textus in cap. super litteris, intelligendus est de subreptione circa causam finalem; quia agit de taciturnitate veritatis, vel expressione falsitatis causae conducentis ad valorem rescripti: at causa impulsiva non est huiusmodi, sed sola causa finalis, ut probauimus in superioribus; ergo de sola subreptione circa causam finalem agit. Secundo, quia textus, quoad hoc, aequiparat profus malitiam, & fraudem in tacenda veritate, vel exprimenda falsitate: sed tacens veritatem, quam explicare non tenetur, qualis est circa causam impulsivam, non potest fraude, vel malitia notari, haec enim culpam implicat: cum tamen nulla sit in eorum taciturnitate, quae quis explicare non tenetur. Nec obstat, quod in mendacij expressione delictum sit: nam si non contingat circa causam conducentem ad rescripti valorem, non afficitur id delictum malitia speciali mendacij, ratione rescripti, in quo contingit, ut bene inquit Sanchez loco citat. Sicut mentiens in Confessione sacramentali, circa rem non necessariam confitentiam, reus est mendacij simplicis, & non mendacij ad confessionem attentantis. Sicut ergo hoc mendacium non vitat confessionem, ut bene probat Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 22. sect. 10. num. 5. ita neque illud debet vitare rescriptum.

RESOL. LXXXVI.

An in dubio, utrum causa expressa in narrativa alicuius rescripti sit finalis, vel impulsiva, censenda

sit impulsiva, & non finalis?

Idem dicendum est, quando dubium est, an satis probetur veritas narratorum: vel quia est dubium, an causa falsa allegata sit finalis. Ex p. 4. tr. 3. Ref. 64.

§. 1. Negativam sententiam docet Villalobos in summa tom. 1. tract. 2. difficult. 43. num. 7. vbi sic ait: [Quando uniesse duda si la causa fue solo impulsiva o final, algunos dicen que se ha de presumir impulsiva, y dicen que en duda en este caso haurya de valer la dispensacion. Otros tienen que no se ha de presumir si no final, anzi lo tienen Baldo Socino, y esta sentencia tengo por mas cierta, y que en duda no ha de valer la dispensacion por que la ley esta en posesion, y assi es menester que la dispensacion sea cierta.] Ita ille, & ante illum Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disput. 173. & haec opinio est probabilis.

2. Sed ego contrariam non minus probabilem esse existimo, quam tuerentur Doctores, quos citat & sequitur Sanchez de matrimo. tom. 9. lib. 8. disput. 21. num. 20. quibus ego addo Sanctarellum var. resol. part. 1. quest. 59. num. 5. Granado in 1. 2. D. Thomas, controuer. 7. tract. 3. disp. 17. sect. 4. num. 30. Caltum Palaum tom. 1. tract. 3. disput. 6. punct. 16. §. 5. num. 3. Menochium vol. 2. consil. 106. num. 91. & Laurentium de Portel in respons. mor. part. 3. cas. 8. numer. 2. asserentes in casu dubio an sit causa finalis, an vero solum impulsiva, praesumi impulsivam, & non finalem, quia semper debet stare praesumptio in favorem actus; quod idem dicendum est cum Palao vbi supra, ut ego alibi adnotavi, quando dubium est, an dispensatio valida sit, quia dubium est, an satis probetur veritas narratorum, vel quia est dubium an causa falsa allegata sit finalis; nam in his casibus praesumendum est validam esse dispensationem. Vide Sanchez vbi supra num. 25. illustrissimae Societatis Iesu decus & ornamentum.

RESOL. LXXXVII.

An in dubio, si causa tacita in dispensatione sit finalis, vel impulsiva, dispensatio sit invalida? Ex p. 8. tr. 3. Ref. 62.

§. 1. De hac quaestione ego egi in part. 4. tract. 3. resolution. 64. & pro parte affirmativa adduxi Molinam, & Villalobos, quibus nunc addo Ochaguiam de sacramenti. Marimon. tract. 4. §. 9. num. 710. Gutierrez pract. questio. lib. 3. quest. 17. num. 115. Menochium consil. 272. num. 57. vol. 3. & Baldum consil. 355. vol. 1. Probat primo, quia Pontifex concedit Ordinario, aut Confessario, ut dispenset, si preces veritate nitantur, at quando est dubium, non nituntur veritate. Secundo, quia cum de impedimento constat, & dispensatio dubia sit, stat possessio pro impedimento.

2. Sed ego, vbi supra, negativam sententiam adhaesi cum multis Doctores; quibus nunc addo Riminaldum consil. 275. num. 17. vol. 3. & consil. 362. n. 6. & seq. vol. 5. Salas de legibus. disput. 20. sect. 15. num. 122. & Bonacinam disput. 1. quest. 2. punct. 6. in fine. Quia in dubio semper actus praesumendus est validus.

3. Et ad primum argumentum contrariae sententiae responderi Sanchez, quod cum in eo dubio praesumatur pro valore dispensationis, praevalet ea pars, ut preces verae sint.

4. Ad secundum dicit, quod possessioni illi, stanti pro impedimento, praepoderat praesumptio valoris actus, qui

Sup. hoc late
infra in Ref.
103, & signa-
ter à li. 5. §. 1.

Sup. hoc late
infra in Ref.
103, & signa-
ter à li. 5. §. 1.

Alibi in
Ref. 103
& 104
ad
medum.

Quae hic
Ref. ante
dens, & in
Ref. 103
& 104
ad
medum.